

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34
Telex: 816-436

BS/45/18/90

NASTROJE SPOŁECZNE W LUTYM '90

Komunikat z badań

Warszawa, luty 1990 r.

W drugim miesiącu realizacji planu Balcerowicza odnotowaliśmy pewne zmiany w nastrojach społecznych¹. Z jednej strony, po styczniowym pogorszeniu, w lutym przybyło nadziei i optymizmu - lepsze są oceny sytuacji gospodarczej kraju i jej prognozy, z drugiej zaś spadła aprobatą działalności podstawowych instytucji - Sejmu, Senatu, rządu, "Solidarności" oraz osobistości życia publicznego kraju.

W dalszym ciągu sytuacja gospodarcza i warunki życia ludzi² są tymi dziedzinami, które wywołują niepokój i obawy. Krytykujący gospodarkę mają różne spojrzenie na jej rozwój w najbliższych dwóch latach: jedni mówią, że jest zła, ale poprawi się (38,8%), drudzy, że jest zła i nie zmieni się, a nawet pogorszy (37,5%; tab.3). Nieco gorzej oceniano warunki życia społeczeństwa. Wprawdzie tyle samo jest niezadowolonych z poziomu życia ludzi (76,5%), co i ze stanu gospodarki (76,3%), ale mniej jest przewidujących jego poprawę niż gospodarki (42,4 wobec 56,1%). Obecnie najczęściej uważa się, że warunki życia są złe i nic nie wskazuje na to, aby się miały poprawić (ponad 46% badanych), rzadziej, że są złe, ale poprawiają się (30,2%). Nadzieje na poprawę gospodarki i warunków życia zderzają się z obawami o utrzymanie się ich niekorzystnego stanu lub pogorszenie się.

Zmniejsza się ostrość ocen stanu gospodarki kraju. W okresie styczeń - luty zmalał (o 10) odsetek osób oceniających sytuację gospodarczą negatywnie, wzrósł zaś określających ją jako ani dobrą, ani złą (o 6; tab.1 i rys.1). W ostatnich dwóch latach ponad połowa respondentów diagnozowała gospodarkę jako złą lub bardzo złą. Tym razem tak oceniło ją tylko 42,3% badanych. Nadal utrzymuje się zdecydowana przewaga ocen negatywnych (76,3%) nad pozytywnymi (5,6%). Nieznacznie jednak wzrosła (o 4%) liczba prognozujących po-

¹ Sondaż "Aktualne problemy i wydarzenia" (2) zrealizowano w dniach 16-19 lutego 1990 r. na 1498-osobowej reprezentatywnej próbie dorosłej ludności Polski.

² Zob. "Opinie o materialnych warunkach życia w lutym '90". Komunikat CBOS, luty 1990 r.

prawę sytuacji gospodarczej w najbliższych dwóch latach, zmalała zaś (o 6%) grupa przewidujących jej pogorszenie (tab.2, rys. 2). W lutym optymistycznie patrzy na gospodarkę ponad 56% ankietowanych, pesymistycznie - 14%.

Poprawa opinii o gospodarce wynika zapewne z ogólnej aprobaty planu Balcerowicza. Wśród badanych dominuje bowiem pogląd, że jest on dobrą kuracją dla gospodarki, ale jej efekty będą odczuwalne dopiero po pewnym czasie (ponad 56%)³.

Oceny sytuacji politycznej są niezmiennie znacznie lepsze niż sytuacji gospodarczej. Zdaniem ponad połowy ankietowanych (56,7%) sytuacja polityczna jest dobra i w najbliższych dwóch latach nie tylko nie zmieni się, ale może się jeszcze poprawić. W lutym, w porównaniu ze styczniem, oceny sytuacji politycznej praktycznie się nie zmieniły (tab.1,3 i rys. 1,2), w porównaniu jednak z listopadem ub.r. są zdecydowanie gorsze.

Nadal większość respondentów jest przeświadczonych o występowaniu w społeczeństwie napięć i niepokojów. Choć w lutym odnotowano pewne pozytywne tendencje - przybyło przekonanych o spokoju, braku napięć (z 7,2 do 11,6%), ubyło zaś dostrzegających niepokoje, napięcia (z 84 do 77%; tab.4), to jednak oceny stanu nastrojów społecznych są znacznie gorsze niż w listopadzie ub.r. Korzystniejsze niż w styczniu są również prognozy na przyszłość - zmniejszył się odsetek (o 8) rokujących wzrost napięć w najbliższych miesiącach, wzrósł natomiast (o 15) przewidujących utrzymywanie się obecnej sytuacji (tab.5). Tym samym w połowie lutego prognozujący uspokojenie lub utrzymywanie się stanu obecnego (47%) przeważają nad przewidującymi wzrost napięć i niepokojów (32%).

Na przyszłość kraju patrzy się w dalszym ciągu najczęściej (46%) zarówno z nadzieją, jak i obawą. W lutym, w

³ Zob. "Polityka gospodarcza rządu - pierwszy miesiąc realizacji planu stabilizacji gospodarczej". Komunikat CBOS, luty 1990 r.

porównaniu ze styczniem, jest mniej tylko obaw (o 4%), a więcej tylko nadziei (o 9%), w porównaniu zaś z listopadem mniej nadziei (o 5%), a więcej obaw (o 11%; tab.6). Podobne trendy odnotowano też w charakterystykach nastrojów w najbliższym otoczeniu respondentów. W styczniu pisaliśmy o wyraźnym wzroście obaw i lęków, w lutym ta niekorzystna tendencja została zahamowana. Częściej mówiono o odprężeniu i zadowoleniu (o 8%), rzadziej o lękach i niepewności jutra (o 6%). Niemniej stan lęku i niepewności uznaje się za przeważający w społeczeństwie (54,3%; tab.7).

Respondenci są przeświadczeni, że realizacja planu Balcerowicza przyniosła więcej dobrego gospodarce (23,8%) niż społeczeństwu (9,2%). Ludziom przyniosła więcej złego (44,3%).

Sytuacja kraju nie zachęca ludzi do działania, nie sprzyja ożywieniu gospodarczemu. Dominuje postawa pasywna, receptą na dzisiejsze czasy jest przeczekanie. Do takich wniosków skłaniają odpowiedzi respondentów na pytanie o wpływ obecnej sytuacji kraju na aktywność ich najbliższego otoczenia i ich samych. Prawie co drugi badany stwierdził, że zarówno w jego otoczeniu (45,9%), jak i u niego (46,5%) wywołuje ona zniechęcenie, rezygnację. To, co się dzieje w kraju jako zachęcające ludzi do działania uznał co czwarty ankietowany, a jako wyzwalające jego aktywność - co trzeci (tab.8).

Mimo sceptycyzmu w ocenie społecznych skutków realizacji programu stabilizacji gospodarczej poziom aprobaty rządu, "Solidarności" i ich przywódców utrzymuje się na wysokim poziomie (powyżej 70%), chociaż jest on nieznacznie niższy w stosunku do stycznia i wyraźnie w porównaniu z listopadem (rys. 3). Od listopada rośnie natomiast aprobatą dla działalności OPZZ.

W spojrzeniu na przyszłość kraju i obecną sytuację pojawiają się charakterystyczne zróżnicowania opinii (tab. 1-6 aneksu). Optymizm częściej niż inni przejawiają człon-

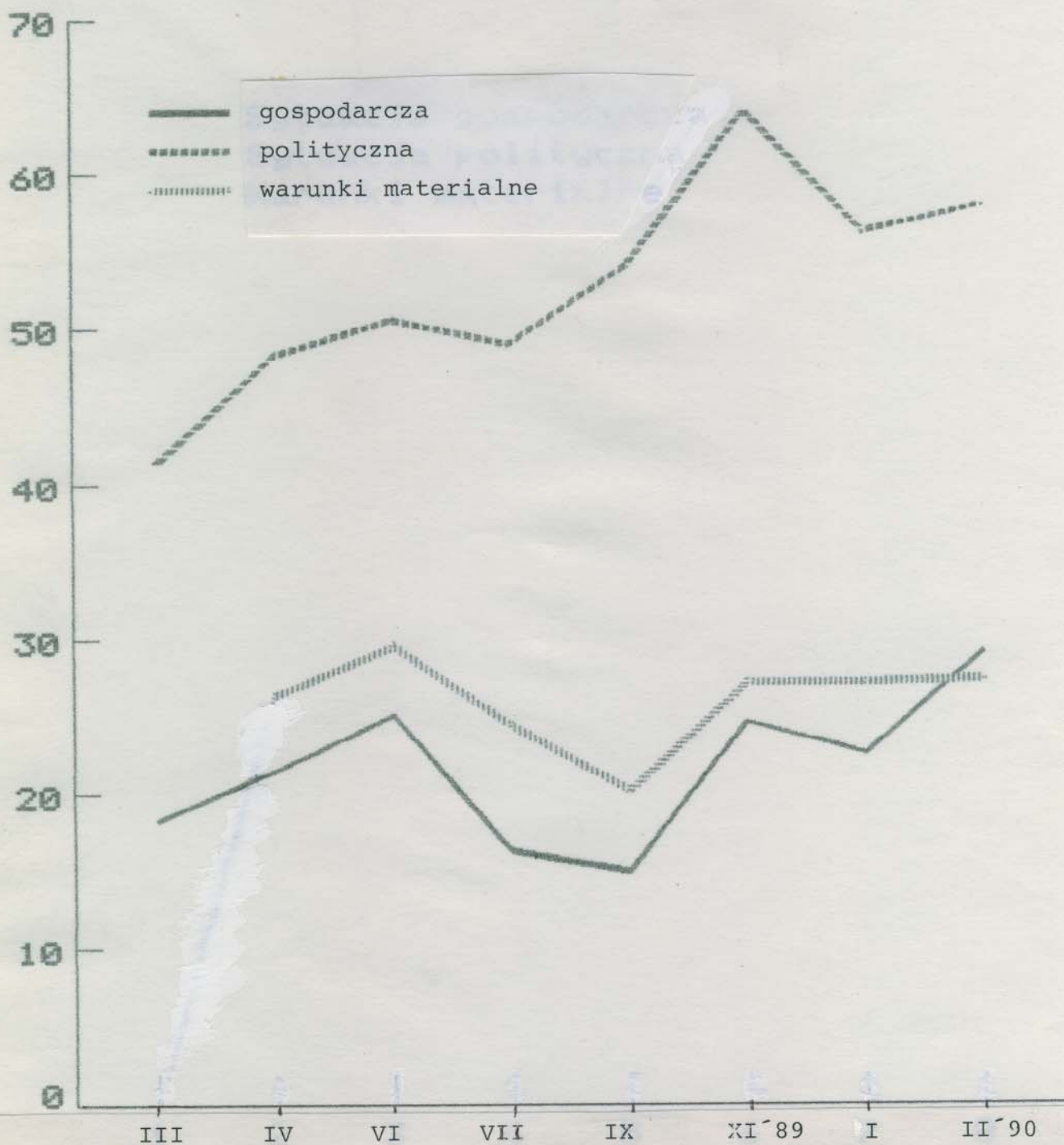
kowie "Solidarności" oraz respondenci lepiej sytuowani. Znacznie rzadziej nadzieję na poprawę sytuacji kraju mają ludzie starsi (powyżej 60 lat), emeryci, renciści, rolnicy, członkowie związków skupionych w OPZZ. To, co się dzieje w kraju, częściej zachęca do działania, podobnie jak w przypadku optymistycznej oceny przyszłości, respondentów oceniających własną sytuację jako dobrą oraz członków "Solidarności". Postawę rezygnacji, przeczekania częściej przyjmują i postrzegają w swoim otoczeniu należący do związków skupionych w OPZZ, badani gorzej sytuowani, rolnicy, a także osoby z wykształceniem podstawowym.

Tabela 1

w procentach

Przedmiot oceny	Respondenci według terminów badań							
	III '89	IV '89	VI '89	VII '89	IX '89	XI '89	I '90	II '90
<u>Sytuacja polityczna</u>								
Bardzo dobra	0,2	0,2	0,9	0,6	1,6	5,2	3,3	2,4
Dobra	3,2	4,6	7,7	7,7	14,2	25,3	20,8	19,2
Dość dobra	11,1	19,2	21,3	20,6	23,9	31,0	25,6	24,7
Ani dobra, ani zła	38,4	44,3	36,1	38,7	31,4	23,8	27,9	29,6
Raczej zła	24,6	16,3	15,7	12,6	17,2	6,0	6,5	10,1
Zła	12,2	6,5	6,2	7,2	5,2	2,1	3,0	3,1
Bardzo zła	6,9	3,0	2,6	4,0	3,6	1,0	4,0	2,2
Trudno powiedzieć	3,3	5,8	9,4	8,5	9,1	5,5	9,0	8,7
<u>Sytuacja gospodarcza</u>								
Bardzo dobra i dobra	0,1	0,1	0,7	0,1	0,6	1,1	0,6	1,8
Dość dobra	0,7	0,7	2,0	0,1	0,4	2,7	1,6	3,7
Ani dobra, ani zła	7,8	9,8	11,9	6,0	4,8	9,6	9,8	15,9
Raczej zła	22,6	31,1	34,5	22,3	17,2	34,1	29,1	34,0
Zła	32,8	30,3	29,3	32,6	32,8	30,2	32,0	27,6
Bardzo zła	35,1	26,7	20,3	37,4	42,9	20,8	24,8	14,7
Trudno powiedzieć	0,8	1,1	1,4	1,3	1,3	1,4	2,0	2,4
<u>Warunki materialne</u>								
Bardzo dobre i dobre	-	0,4	1,2	0,3	0,3	1,4	0,6	1,2
Dość dobre	-	1,6	4,5	2,3	1,9	3,5	3,0	2,9
Ani dobre, ani złe	-	19,3	21,5	17,0	10,5	16,2	15,9	16,8
Raczej złe	-	28,5	27,5	22,9	19,7	27,0	29,7	29,2
Złe	-	27,5	26,9	29,6	32,8	28,3	29,8	28,7
Bardzo złe	-	20,0	15,9	24,8	31,8	19,6	17,4	18,6
Trudno powiedzieć	-	2,7	2,5	3,2	2,9	3,9	3,6	2,5

Rys.1. Diagnoza sytuacji
w okresie III'89 - II'90

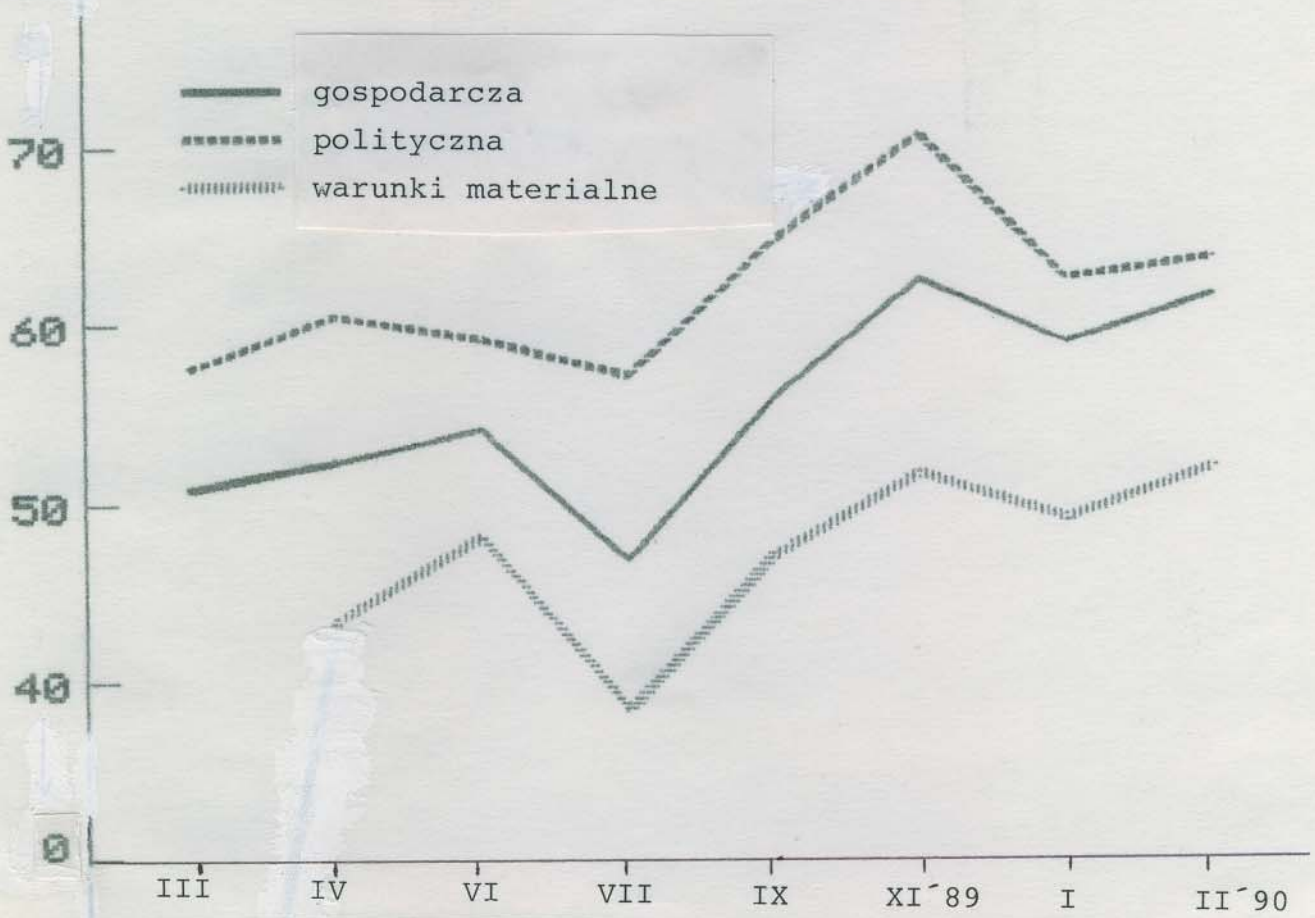
Średnie ocen podano na skali od 0-100, gdzie 0 oznacza oceny najbardziej negatywne, a 100 pozytywne.

Tabela 2

w procentach

Przewidywany kierunek zmian	Respondenci według terminów badań							
	III '89	IV '89	VI '89	VII '89	IX '89	XI '89	I '90	II '90
<u>Sytuacja polityczna</u>								
Zdecydowanie się poprawi	2,0	3,5	3,0	3,1	8,0	18,6	9,8	10,5
Raczej się poprawi	37,3	41,9	42,3	34,8	47,4	49,4	39,4	43,3
Pozostanie bez zmian	35,1	31,8	24,2	31,4	23,8	14,6	20,4	19,6
Raczej się pogorszy	8,0	4,8	8,4	9,1	3,8	3,6	7,7	7,8
Zdecydowanie się pogorszy	1,5	0,9	1,4	1,6	0,5	0,3	0,7	0,9
Trudno powiedzieć	16,7	17,1	20,6	20,0	16,4	13,5	20,9	17,8
<u>Sytuacja gospodarcza</u>								
Zdecydowanie się poprawi	0,7	0,7	1,6	0,9	2,7	6,9	7,1	6,7
Raczej się poprawi	31,2	30,9	33,4	24,2	40,9	51,1	45,2	49,4
Pozostanie bez zmian	27,3	28,8	32,4	28,0	22,0	16,3	13,5	16,8
Raczej się pogorszy	19,6	20,1	15,3	24,0	16,3	10,5	15,9	11,8
Zdecydowanie się pogorszy	4,7	3,5	2,4	7,3	3,5	2,3	3,7	2,3
Trudno powiedzieć	15,5	15,9	15,0	15,6	14,5	12,9	14,6	12,9
<u>Warunki materialne</u>								
Zdecydowanie się poprawią	0,5	-	1,1	0,6	2,1	4,1	4,4	4,1
Raczej się poprawią	21,2	-	25,3	16,4	28,8	34,8	35,2	38,3
Pozostaną bez zmian	24,3	-	29,2	21,6	20,7	17,0	12,9	14,8
Raczej się pogorszą	26,6	-	22,6	31,3	22,4	19,7	22,0	21,7
Zdecydowanie się pogorszą	10,9	-	6,1	16,3	11,3	8,4	12,9	8,3
Trudno powiedzieć	16,5	-	15,7	13,8	14,6	16,0	12,6	12,7

Rys. 2. Prognozy rozwoju sytuacji

Średnie prognoz podano na skali od 0 do 100, gdzie 0 oznacza znaczne pogorszenie, a 100 znaczną poprawę.

Tabela 3

w procentach

Ocena sytuacji aktualnej i przyszłej	Respondenci oceniający sytuację					
	gospodarczą		polityczną		materialną ludności	
	I'90	II'90	I'90	II'90	I'90	II'90
Dobra i poprawi się	1,7	4,5	30,2	32,5	2,0	2,5
Przeciętna i poprawi się	6,9	12,0	13,4	14,9	8,7	8,5
Dobra i pozostanie bez zmian	0,3	0,2	12,7	9,3	0,5	0,7
Przeciętna i pozostanie bez zmian	1,3	2,0	6,1	6,1	1,8	3,3
Zła i poprawi się	42,7	38,8	3,6	4,7	27,7	30,2
Dobra i pogorszy się lub trudna do przewidzenia	0,3	0,7	6,8	4,5	1,1	0,9
Przeciętna i pogorszy się lub trudna do przewidzenia	1,1	1,9	8,3	8,6	1,6	5,0
Zła i pozostanie bez zmian	11,8	14,4	2,0	3,7	10,3	10,6
Zła i trudna do przewidzenia	12,7	10,2	4,0	2,9	9,8	9,6
Zła i pogorszy się	18,6	12,9	3,9	4,1	29,1	26,2
Brak zdania	2,0	2,4	9,0	8,7	3,6	2,6

Tabela 4

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: "Czy, Pana(i) zdaniem, w społeczeństwie naszym odczuwa się obecnie spokój i odprężenie, czy też raczej niepokój i napięcie?"	Respondenci według terminów badań								
	III'89	IV'89	V'89	VI'89	VII'89	IX'89	XI'89	I'90	II'90
Całkowity spokój	0,1	0,7	0,9	1,3	0,1	1,5	2,5	0,7	1,3
Raczej spokój	4,5	19,0	13,8	19,4	7,3	13,0	21,2	6,5	10,3
Pewne napięcie	56,1	59,6	59,5	53,6	51,3	48,8	47,3	59,2	58,9
Bardzo duże napięcie	37,4	13,7	14,6	11,2	31,8	25,3	8,4	24,4	18,1
Trudno powiedzieć	1,9	7,0	11,0	14,4	9,4	10,9	20,4	9,0	11,1

Tabela 5

w procentach

Prognoza nastrojów na najbliższe miesiące	Respondenci według terminów badań							
	III '89	IV '89	VI '89	VII '89	IX '89	XI '89	I '90	II '90
Będzie następowało uspokojenie	11,2	18,3	18,0	5,4	21,6	25,8	9,2	11,2
Nie będzie większych zmian	36,8	45,6	35,2	28,0	34,9	29,3	21,1	36,1
Będzie narastał niepokój, zwiększy się napięcie	34,9	19,4	18,9	44,5	18,2	13,4	40,3	32,0
Trudno powiedzieć	16,7	15,8	27,6	22,0	25,1	31,5	29,2	20,5

Tabela 6

w procentach

Odczucia co do przyszłości kraju	Respondenci według terminów badań							
	III '89	IV '89	VI '89	VII '89	IX '89	XI '89	I '90	II '90
Nadzieja	9,3	15,7	24,9	16,8	27,3	32,3	18,6	27,1
Nadzieja, ale i obawa	53,7	58,3	50,0	47,9	48,1	46,2	49,5	45,5
Obawa	36,7	26,1	24,2	35,2	24,1	16,4	30,8	27,0

Tabela 7

w procentach

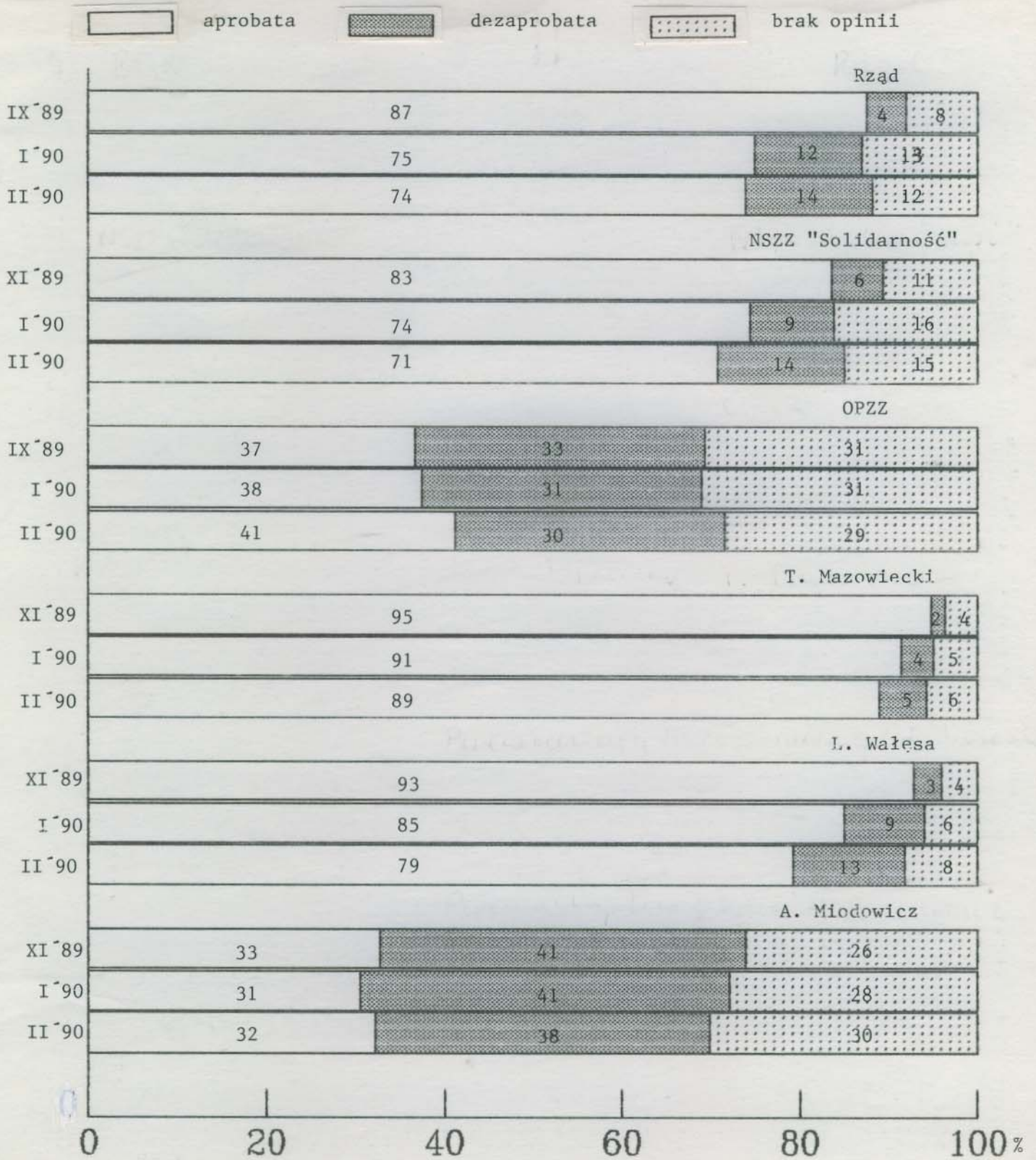
Odpowiedzi na pytanie: "Jak ocenił(a)by Pan(i) obecne nastroje wśród ludzi, z którymi styka się Pan(i) na co dzień w zakładzie pracy, środowisku zamieszkania?"	Respondenci według terminów badań							
	III '89	V '89	VI '89	VII '89	IX '89	I '90	II '90	
Ogólne odprężenie i zadowolenie, wiara, że będzie lepiej	1,1	2,8	10,6	1,3	7,3	4,8	3,7	
Pewne odprężenie i zadowolenie, że jest trochę lepiej	3,9	12,3	19,7	3,8	22,4	6,6	15,2	
Rezygnacja i pogodzenie się z losem	10,8	14,8	8,7	9,7	11,0	9,8	10,7	
Lęk, obawa co przyniesie przyszłość, niepewność jutra	49,5	47,2	40,0	49,9	40,3	60,0	54,3	
Ogólne niezadowolenie, niewiara w jakąkolwiek poprawę	31,7	17,7	11,8	28,8	6,9	11,3	10,1	
Określił(a)bym to inaczej (jak?)	1,4	2,1	3,0	1,9	2,5	3,0	1,8	
Trudno powiedzieć	1,5	2,9	6,1	4,3	9,2	4,3	4,2	

Tabela 8

w procentach

Opinie na temat sytuacji w kraju:	Wskazania respondentów	
	I '90	II '90
To, co się w tej chwili dzieje w kraju:		
- zachęca ludzi do działania, ożywia ich	21,7	26,4
- powoduje zniechęcenie, rezygnację	50,7	45,9
Brak zdania	27,5	27,5
Obecna sytuacja w kraju:		
- zachęca mnie do działania, ożywia	32,3	35,2
- powoduje zniechęcenie, rezygnację	47,4	46,5
Brak zdania	20,1	18,2

Rys. 3. Ocena działalności instytucji i polityków

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Charakterystyka badanych	Prognozy rozwoju sytuacji politycznej			
	poprawa	brak zmian	pogorszenie	brak zdania
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	56,1	20,5	10,0	13,4
Kobiety	51,9	18,7	7,6	21,8
<u>Wiek</u>				
Do 29	58,8	19,7	6,7	14,8
30-39	55,4	21,5	9,9	13,1
40-59	52,0	18,7	9,6	19,8
60 i więcej lat	49,2	18,6	8,0	24,1
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	51,8	18,6	8,0	21,6
Miasto	55,2	20,2	9,2	15,4
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	48,1	18,9	7,6	25,4
Zasadnicze zawodowe	53,6	22,0	9,6	14,9
Średnie	60,7	18,9	8,1	12,3
Ponadśrednie	59,5	19,6	13,3	7,6
<u>Zatrudnienie</u>				
Pracownicy gospodarki uspołecznionej	56,9	19,3	10,2	13,6
Rolnicy	49,4	18,9	7,3	24,4
Emeryci i renciści	48,3	20,1	6,6	25,0
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>				
Bardzo zła i zła	40,7	21,7	12,4	25,2
Raczej zła	47,5	24,9	8,5	19,1
Przeciętna	59,9	16,9	8,4	14,8
Raczej dobra	67,7	13,1	3,0	16,2
Bardzo dobra i dobra	69,4	19,4	5,6	5,6
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>				
Należący do:				
- "Solidarności"	66,7	18,3	4,5	10,6
- OPZZ	46,5	21,8	16,8	14,9
Nie należący do żadnych	51,2	19,8	8,8	20,1

Tabela 2

w procentach

Charakterystyka badanych	Prognoza rozwoju sytuacji gospodarczej			
	poprawa	brak zmian	pogorszenie	brak zdania
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	59,6	16,0	14,6	9,8
Kobiety	53,0	17,5	13,7	15,8
<u>Wiek</u>				
Do 29	60,6	15,5	9,7	14,2
30-39	60,1	15,6	15,1	9,2
40-59	53,8	19,1	15,8	11,3
60 i więcej lat	49,8	16,4	15,1	18,6
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	54,3	16,3	15,8	13,6
Miasto	57,4	17,0	13,0	12,5
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	49,3	17,4	14,9	18,4
Zasadnicze zawodowe	60,4	15,8	13,6	10,2
Średnie	61,2	16,4	13,6	8,8
Ponadśrednie	62,0	17,1	13,9	7,0
<u>Zatrudnienie</u>				
Pracownicy gospodarki uspołecznionej	59,5	15,9	13,2	11,3
Rolnicy	48,8	23,2	15,2	12,8
Emeryci i renciści	51,4	15,3	16,3	17,0
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>				
Bardzo zła i zła	39,3	16,6	23,4	20,7
Raczej zła	50,1	19,4	15,1	15,4
Przeciętna	63,0	15,7	11,2	10,1
Raczej dobra	77,8	13,1	5,1	4,0
Bardzo dobra i dobra	66,7	22,2	8,3	2,8
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>				
Należący do:				
- "Solidarności"	69,6	13,4	8,9	7,7
- OPZZ	51,5	12,9	23,8	11,9
Nie należący do żadnych	53,1	17,9	14,9	14,2

Tabela 3

w procentach

Charakterystyka badanych	Prognozy rozwoju materialnych warunków życia ludności			
	poprawa	brak zmian	pogorszenie	brak zdania
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	44,0	16,9	28,9	10,2
Kobiety	40,8	13,0	31,2	15,0
<u>Wiek</u>				
Do 29	45,2	17,6	24,2	13,0
30-39	43,6	12,6	33,4	10,4
40-59	42,3	14,7	32,1	10,9
60 i więcej lat	38,3	15,1	28,6	18,0
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	40,6	14,6	31,7	13,1
Miasto	43,5	15,0	29,0	12,5
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	37,5	13,4	31,8	17,3
Zasadnicze zawodowe	45,8	15,5	29,1	9,6
Średnie	45,7	16,2	28,5	9,6
Ponadśrednie	46,2	15,8	29,1	8,9
<u>Zatrudnienie</u>				
Pracownicy gospodarki społecznej	46,3	14,7	28,9	10,2
Rolnicy	35,4	18,9	32,9	12,8
Emeryci i renciści	38,7	14,6	28,9	17,8
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>				
Bardzo zła i zła	26,6	14,5	44,5	14,5
Raczej zła	39,8	14,9	31,0	14,3
Przeciętna	48,3	13,7	26,0	12,0
Raczej dobra	53,5	23,2	12,1	11,1
Bardzo dobra i dobra	52,8	16,7	30,6	0,0
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>				
Należący do:				
- "Solidarności"	57,7	11,8	23,2	7,3
- OPZZ	30,7	19,8	35,6	13,9
Nie należący do żadnych	39,7	14,8	31,6	13,9

Tabela 4

w procentach

Charakterystyka badanych	Odczucia co do przyszłości kraju		
	nadzieja	nadzieja, ale i obawa	obawa
<u>Płeć</u>			
Mężczyźni	30,6	45,5	23,9
Kobiety	23,9	45,9	30,0
<u>Wiek</u>			
Do 29	32,1	45,8	22,1
30-39	28,9	46,5	24,6
40-59	24,1	47,5	28,3
60 i więcej lat	24,1	42,1	33,4
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	28,3	46,1	25,5
Miasto	26,6	45,4	28,1
<u>Wykształcenie</u>			
Podstawowe	24,3	43,3	32,3
Zasadnicze zawodowe	31,1	46,0	23,0
Średnie	27,2	49,4	23,4
Ponadśrednie	30,6	45,2	24,2
<u>Zatrudnienie</u>			
Pracownicy gospodarki uspołecznionej	27,7	46,9	25,4
Rolnicy	25,0	48,2	26,8
Emeryci i renciści	22,6	43,1	34,0
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>			
Bardzo zła i zła	18,3	35,5	46,2
Raczej zła	23,9	46,8	29,3
Przeciętna	29,0	50,7	20,1
Raczej dobra	44,9	42,9	12,2
Bardzo dobra i dobra	50,0	27,8	22,2
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>			
Należący do:			
- "Solidarności"	38,0	46,1	15,9
- OPZZ	21,8	45,5	32,7
Nie należący do żadnych	25,3	45,8	28,8

Tabela 5

w procentach

Charakterystyka badanych	Odpowiedzi na pytanie: Czy według Pana(i) obecna sytuacja w kraju:		
	zachęca ludzi do działania, ożywia ich	powoduje zniechęcenie, rezygnację	brak zdania
<u>Płeć</u>			
Mężczyźni	26,9	44,2	28,9
Kobiety	26,1	47,6	26,3
<u>Wiek</u>			
Do 29	29,5	41,6	28,9
30-39	28,5	47,5	24,0
40-59	26,4	45,6	28,0
60 i więcej lat	20,6	49,5	29,9
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	23,7	50,6	25,7
Miasto	28,3	43,0	28,7
<u>Wykształcenie</u>			
Podstawowe	20,4	53,1	26,5
Zasadnicze zawodowe	29,7	39,0	31,3
Średnie	30,7	44,1	25,2
Ponadśrednie	32,9	37,3	29,7
<u>Zatrudnienie</u>			
Pracownicy gospodarki uspołecznionej	30,6	44,1	25,3
Rolnicy	18,3	53,7	28,0
Emeryci i renciści	18,8	49,7	31,6
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>			
Bardzo zła i zła	14,5	62,1	23,4
Raczej zła	21,0	51,1	27,9
Przeciętna	31,0	39,6	29,4
Raczej dobra	47,5	31,3	21,2
Bardzo dobra i dobra	36,1	25,0	38,9
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>			
Należący do:			
- "Solidarności"	37,8	35,4	26,8
- OPZZ	20,8	56,4	22,8
Nie należący do żadnych	24,2	47,8	28,0

Tabela 6

w procentach

Charakterystyka badanych	Odpowiedzi na pytanie: Czy Pana(ią) obecna sytuacja w kraju:		
	zachęca do działania	powoduje zniechęcenie, rezygnację	brak zdania
<u>Płeć</u>			
Mężczyźni	39,6	43,2	17,2
Kobiety	31,3	49,6	19,1
<u>Wiek</u>			
Do 29	39,4	40,9	19,7
30-39	41,6	45,5	12,9
40-59	34,4	49,6	16,0
60 i więcej lat	23,8	49,5	26,7
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	31,1	49,6	19,3
Miasto	37,9	44,7	17,4
<u>Wykształcenie</u>			
Podstawowe	25,4	52,8	21,8
Zasadnicze zawodowe	38,4	44,6	17,0
Średnie	42,6	42,8	14,6
Ponadśrednie	49,4	35,4	15,2
<u>Zatrudnienie</u>			
Pracownicy gospodarki uspołecznionej	40,7	45,8	13,5
Rolnicy	29,3	50,6	20,1
Emeryci i renciści	19,1	53,5	27,4
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>			
Bardzo zła i zła	17,6	66,6	15,9
Raczej zła	26,3	52,3	21,5
Przeciętna	41,9	39,6	18,4
Raczej dobra	69,7	22,2	8,1
Bardzo dobra i dobra	50,0	25,0	25,0
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>			
Należący do:			
- "Solidarności"	52,4	35,0	12,6
- OPZZ	31,7	50,5	17,8
Nie należący do żadnych	31,5	49,4	19,1